

D. D.

EXERCITIUM ACADEMICUM,

DE

NOTIONE
EXISTENTIÆ,

Cujus PARTEM PRIOREM,

*Consensu Ampliff. Facult. Philosoph. In Regia Academia
Aboënsi,*

PRÆSIDE

MAG. CAROLO
MESTERTON,

Log. & Metaph. Profess. Reg. & Ordin.

Publico honorum examini modeste subijcit

JONAS RUDBERG *Andr. Fil.*

W. Gothus,

In Auditorio Majori d. III. Junii Anni MDCCXLIX.

Horis ante meridiem consuetis.

ABOÆ,

Excud. JOH. KÄMPPE, Reg. Acad. Typogr.

D. D.
EXERCITIUM ACADEMICUM.

DE
NOTIONE
EXISTENTIAE.

COJUS PARTEM PRIOREM
CONFESSUS ERAM. L. A. 1780. IN REGIA ACADEMIA
MAGN.

PRÆSIDIO

MAG. CAROLO
MESTERTON.

LOG. & METAPH. P. R. O. F. E. S. S. O. R. & O. R. D. I. N. A. R. I. U. M.

PRÆDICATIONIS ACADEMICÆ.

JONAS RIBBERG. A. M. B. P. R. O. F.

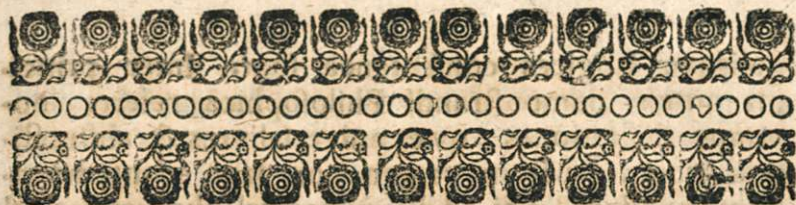
IN COJUS

IN AUSTRIÆ REGIA ACADEMIA A. 1780. JUNII A. 1780. M. D. C. C. C. L. I. I. I.

HABITIS AUTE ACADEMICIS CONFESSUS.

ABO.

EXCUB. JOH. KAMMERS, REG. A. C. A. D. T. Y. P. O. G. R. A. F.

I. N. 7.

§. I.

Civis, nisi in Philosophicis admodum hospiti & peregrino, quantum Philosopho necessum sit veras, reive naturæ exacte convenientes notiones & ideas sibi sistere, in confesso esse arbitror. Etenim, nemo præ se ferre renuit & in theoria & in praxi nimium, quantum illum decipi, qui falsos conceptus & rerum notiones sibi format; Quod quidem, si proposita brevitatis permitteret, per singula eundo commonstrare possemus. Quis vero est, qui velciat ex illegitimis & spuriiis principiis dogmata provenire monstrosa dictaminiqve rectæ rationis minus convenientia? hoc etenim æque necessum esse, ac hominem ab homine, brutum a bruto generari & nasci, agnoscant omnes. Si itaque hoc verum est, ut est sane, tantum abest, ut aliquis alia admittat principia, ac ea, quæ genuina regulis-

A

gulisque Logices consentanea sunt. Inter principia autem demonstrandi Philosophica referri novimus definitiones, quæ universaliores & abstractiores licet, fructum tamen non sane contemnendum præstant, ubi ad disciplinas vel theoreticas vel practicas ex professo tractandas nos applicuerimus. Hinc scite admodum Illustris *VOLFIIUS* in *Ontologia Latina*, pag. 144, §. 175: *Non alius vero (inquit) exigendus est usus, quam qui a notionibus universalibus proficisci valet, nimirum, ut faciem præferant in rerum cognitionem penetraturis, ne errorum instar incerta lege huc illuc divergentur.* Quid enim foret de certitudine demonstrandi existentiam Divinam, genuina nisi nobis esset existentiae notio? quam varie autem a variis antiquioris non minus, ac recentioris ævi Philosophis fuit formata hæc notio, quilibet mediocriter modo in Philosophicis versatus fatebitur. Nos proinde quantum in nobis est & pro modulo ingenii poterimus, quænam genuina, quænam non, breviter, ut & usum commoditatemque veræ, ab usum autem & incommoditatem falsæ, evolvere conabimur. Neminem fere fugit, alios existentiam ab essentia non distinctam esse, & quosdam existentiae notionem, vi ontologiæ naturalis, ad eo distinctam, ut definitione nulla egeat, existimasse. Ad telam vero pertexendam ante, quam accedimus, tuam C. L. mitiorem, qua æquum est, modestia, censuram expetimus, sperantes fore, ne innoxii hisce conatibus æqui bonique consulere graveris.

Inter Metaphysicos, *IMPOSSIBILE*, dudum per id, quod in se habet repugnantiam, sive contradictionem involvit, definiendi usu venit. Cujus cum sit oppositum *POSSIBILE*, illud erit quod nullam involvit contradictionem, sive nullam in se repugnantiam habet. Quicumque vero novit quomodo res sint possibiles, sive quibus possibilitas abolvatur, is sane essentias rerum intelligit; facillimo itaque negotio perspicitur, *ESSENTIAM* recte admodum definiri, per primum conceptum alicujus rei constitutivum, quique rationem in se continet ceterorum, quæ actu insunt vel inesse possunt. Eorum autem, quæ rationem sufficientem in essentia aut essentialibus agnoscunt *ATTRIBUTORUM* nomine veniunt, hinc illa vocantur essentiarum consecutiva. Quæ vero in sola essentia sui rationem sufficientem non reperiunt, sed dependent a circumstantiis vel conditionibus, quibus ad essentialia vel attributa adjunctis, locum illa habent, *MODOS* & mutabilia, sive proprie extressentialia cum Ramo & recentioribus, & accidentia prædicabilia cum Aristotelicis vocamus. Rationem, cur modi entri inesse possint, sive eidem convenire, deprehendi in essentia aut essentialibus, hinc etiam *POSSIBILITATEM MODORUM*, attributorum in numero referendam, judicant Metaphysici. Percipitur itaque hinc, determinari attributa atque possibilitates modorum per essentialia. DE.

TERMINATUM nimirum id esse dicimus, quod est sui generis unicum. Ex mutabilium determinatione status rei oritur. Est itaque status rei coëxistentia mutabilium cum ejusdem fixis, *ACTIONEM* per mutationem status, cujus ratio continetur in subiecto, quod eundem mutat: *PASSIONEM* contra per mutationem status, cujus ratio continetur extra subiectum, quod statum suum mutat, definimus. *AGERE* itaque nihil aliud est, quam rationem sufficientem mutationis in se continere: *PATI* vero rationem sufficientem mutationis extra se, sive in alio habere.

§. III.

Hinc nostra definitio intellectu erit facilior, quam ita cum Celeberr. *BEEFINGERO* formandam esse existimamus: *EXISTENTIA EST IS ESSENTIÆ STATUS, QVO APTA EST AD AGENDUM VEL PATIENDUM, NON EXISTENS* contra, est id quod illum essentiali statum non possidet. Hanc nostram existentiae definitionem, universalem omnique enti, quod existere dicimus, applicabilem esse, sive, quod idem est, nec angustio-riorem, nec latiore[m] suo definito, nobis omnino pollicemur, quod si falsum & rejiciendum quis contendat, necessum est ut affirmet, quoddam existere, quod neque ad agendum, nec patiendum aptum est, aut aliquid non existens ad agendum vel patiendum aptum esse, utrumque sequentibus destruere conabimur.

§. IV.

Cum omne quod est, aut sit finitum, aut infinitum

nitum (per princip. exclusi medii) tertium non datur. *ENS FINITUM* reale est ens in quo omnia simul inesse nequeunt, quæ eidem actu inesse possunt. *INFINITUM* autem *ENS* reale est id in quo omnia sunt simul, quæ eidem actu inesse possunt. Si itaque, omne id quod finitum est, ad agendum vel patiendum aptum esse & Ens quoque infinitum aut ad agendum, aut ad patiendum aptum esse, evincere valeamus, definitionem nostram suo definito angustiolem non esse, sed omnia existentia sub se comprehendere patebit.

OMNIA ENTIA FINITA AD AGENDUM, VEL PATIENDUM APTA SUNT. Omnium entium finitorum nullum omnino esse, quod essentia destituatur, quis non videt? Neges hoc ipsum & ponas ens nihilominus esse ens, tunc ens privabitur eo, per quod ens præcise est hoc & non aliud ens, consequenter ens non esset idem, nec ab aliis distingvi posset, adeoque esset ens, & non ens, esset ens per hypothesin, & non esset ens, quia destitueretur eo, per quod est hoc & non aliud ens, quod cum sit absonum, nihil aliud relinquitur, quam, ut omnia entia finita essentia gaudere aiamus. Porro, cum omnia entia finita essentiam habeant, ejusmodi etiam affectiones, quæ aut rationem agnoscunt in essentia sola, aut extra eandem habeant, necessum est; prius exinde patet, quod posita rei alicujus ratione sufficiente, ponitur id ipsum, quod per eam potius est, quam non est, posterius liquet ex eo, quod

quod quodlibet entium finitorum debeat esse individuum, individuum autem sit omnimode determinatum; dicitur nimirum id omnimode determinatum, quod sub variis nimisque multis circumstantiis considerari potest. Hæ autem variæ circumstantiæ sunt certe accidentia vel mutabilia. Statum diximus esse coexistentiam mutabilium cum iis, quæ fixa & perpetua in re sunt. Statum itaque entibus finitis recte comperere manifestum est. Gaudent igitur entia finita essentia & attributis, accidentibus sive mutabilibus. Hæc sunt ejusmodi, ut perpetuo & constanter enti non insint, alio itaque aliove modo determinari possunt. Hujus determinationis ratio aderit sufficiens (per princ. rat. suff.) quæ aut in alio quodam ente deprehendi, aut in illo ipso ente, necessum est. Jam autem cum agere nihil aliud sit, ac rationem sufficientem mutationis in se continere, & pari tum dicatur ens cum rationem sufficientem mutationis extra se, sive in alio habet. Concludimus entia finita ad agendum vel patiendum apta esse omnia.

Huic nostræ assertioni neminem omnino fore, qui contrarius fuerit, si modo ad ea quæcunque demum sint quæ existere dicimus, attendere non grave sibi duxerit, confidimus. Sic lapides & mineralia accidentium sive mutabilium capacia esse, nemo iverit inficias, qui ea jam calida, jamque frigida esse posse animadvertit. Plantas & vegetabilia, jam humida, jam arida, jam crescere, jam-

jamque decrefcere. Animalia five domeftica, five
 fylveftria, five repetilia, five volatilia, jam in mo-
 tu, jamque in quiete effe poffe. Planetas ftellas-
 que fixas aut in orbitis fuis, aut circa axes ferri.
 Animam humanam nec hifce carere experientia
 teftatur, poteft enim jam hanc, jamque aliam re-
 præfentationem habere, nec femper eandem habet,
 fed alteram alteri fuccedentem, poteft nimirum,
 jam imaginari, fingere & ratiocinari. Aërem jam
 rarefieri jamque comprimi; Aquæ & terræ inter-
 dum frigore conftictas effe particulas, interdum
 calore refolvi poffe, nemo ignorat. Plura autem,
 fi cui de entium contingentium mutationibus noffe
 libuerit, adeat eos, qui in Phyficis, Aftronomi-
 cis & Psychologicis meditationibus operam exprom-
 ferunt fuam, apud quos nihil omnino eorum, quod
 exiftere dici poteft, hifce carere, rationesque ha-
 rum fulius & plenius allatas inveniet. Nos propo-
 fiti memores, ex experientia vulgari exempla ad-
 duxiffe contenti fumus, inque iis, quæ noftrarum
 funt pergimus. Breviter itaque nobis difpiciendum
 erit, num entis infiniti exiftentia fub noftra defi-
 nitione complectatur.

§. V.

ENS INFINITUM AD AGENDUM APTUM EST. Ens in-
 finitum (§ anteced.) diximus effe id, in quo
 omnia funt fimul, quæ eidem actu inefte poffunt,
 apparet itaque nullam mutationem, nullamque fuc-
 ceflionem in eo poffe habere locum; Mutabile e-
 nim

nim dicitur id quod aliter esse potest. Porro, omne quod est, aut contingens est, aut necessarium, Ens infinitum contingens esse non potest, tum enim aliter esse posset; quæ enim ratione, id quod omnia ea habet, quæ habere potest aliter esse potest: Erit itaque necessarium. Necessarium autem est vel absolute vel hypothetice tale; sit itaque hypothetice necessarium, tum ejus oppositum sub certa conditione esset impossibile. Ex Theologia vero naturali edocti, novimus; Ens ejusmodi, quod omnia ea habet, quæ habere potest non esse hypothetice, sed absolute necessarium, quippe, quod ex argumentis, desumptis ex causa & contingentia hujus universi, luculenter probari posse nemo facile negaverit. Est itaque absolute necessarium; si absolute necessarium est & ejus oppositum in se & simpliciter repugnantiam involvit, rationem sufficientem existentia suæ, aut in se, aut in alio quodam ente habet, si hoc, existentia ejus non esset absolute necessaria, sed esset vel hypothetice talis vel contingens, adeoque illud non extitisse statuere haud inconueniens foret, quod ipsum repugnat indoli Entis absolute necessarii; nihil itaque impedit, quominus adstruamus, illud rationem sufficientem existentia suæ in se habere. Ulterius, Quod rationem sufficientem existentia suæ in se habet, id certe non eget vi alterius entis extra se ad existendum, adeoque propria existit. Cum ente autem infinito ita se res habet. Non itaque
opus

opus habet vi entis alterius ad existendum, atque hoc modo vi propria existit, sive per essentiam suam ab æterno necessario existit. Denique, quodcumque vi propria existit rationem sufficientem existentiae non suae solum, sed & aliorum entium a se diversorum in se contineat, id certe vi agendi gaudeat. Ens infinitum est ejusmodi, vi itaque agendi gaudeat necesse est. Posita vi ponitur actio, nisi impedimentum adsit. Vi agendi instructum esse ens infinitum, ex dictis constare existimamus, impedimentum autem ei nulla ratione objici posse, tanto facilius assertum ire convenit, quod clarius eluceat, Ens necessarium a nemine dependere. Atque adeo, si ens infinitum vi agendi gaudeat, vis autem ob absentiam impedimentorum continuo agit, nihil obstat quo minus statuamus ens infinitum agere. Cum itaque ab actualitate ad potentiam sive aptitudinem, valeat consequentia. Ens infinitum ad agendum aptum esse recte pronunciamus.

Assensum huic thesi eo magis nobis pollicemur, cum nemini non pateat, nullum affirmare posse, ens infinitum intellectu gaudere perfectissimo, nisi insimul fateatur, illud non omnia possibilia solum, sed existentia etiam, unico actu & simul nosse sibi que repræsentare. Quando hoc modo res sibi repræsentat, aut certe agit, aut patitur, pati autem procul dubio imperfectionem arguit, vi enim definitionis, pati id dicendum est, quod rati-

onem sufficientem mutationis, non in se, sed in alio quodam existente habet & agnoscit, consequenter manifesta dependentia, adeoque imperfectio Enti infinito tribueretur, quod absit; Idem quoque valere de voluntate perfectissima, conservatione, concursu & gubernatione, quæ omnia in entia rationis, nisi in iis exferendis, Ens Infinitum agere adstrueremus, abirent. Pluribus hanc rem, si versaremur in Theologia Naturali, confirmare non admodum difficile esse putamus; quamobrem dubitantem ad eandem scientiam ablegamus, insimulque velit operum Dei indolem, accuratori lance perpendere, rogamus, convictusque procul dubio fiet, nunquam debite & convenienter illa, de ente infinito prædicari posse, nisi actio ei tribuatur.

Utrum actionis definitio quam (§. 2.) dedimus in ens infinitum quadret vel minus, non quidem hujus est loci disquirere, de eo enim solliciti solum sumus, ut Ens Infinitum agere adstruere & probare possimus. Si autem dicendum quod res est, hæc definitio non sine difficultate maxima ad ens infinitum, licet optime ad entia finita extendi posse, quilibet animadvertit, modo attenderit, mutationis & status ibi fieri mentionem, quæ sane ad ens infinitum difficulter applicari potest, cum mutationis notioni & per consequens status, qui ex mutabilium oritur determinatione imperfectionis adhæreat nota, quæ, ut ab ente

ente infinitio procul removenda est, ita ab hac definitione ubi mox occupati fuimus in adstruenda actione Entis Infiniti, nos abstinuimus. Conatur quidem illustr. *VOLFIIUS* hanc suam definitionem in *Ontolog. Lat. pag. 632. §. 43* ad Ens infinitum applicare, statuendo Analoga modorum actionemque per eminentiam, Ei tribuendum esse, ut autem distinctum & Deo dignum conceptum de analogis modorum formare difficile futurum existimamus, ita ab hujus termini usurpatione nos potius abstinemus, quum quidquam certi de ea asserimus. Eset quidem heic locus de actionis Entis Infiniti indole pauca in medium proferendi; verum iis hoc ipsum relinquimus, qui ex professo hanc notionem distincte evolvere in animum induxerit.

Circa hanc vero nostram Thesin observandum omnino e re esse ducimus, nos (§. 3.) dixisse, existentiam illum esse essentiae statum, quo ad agendum vel patiendum apta est, non vero ad agendum & patiendum simul sive copulative, qua in re *BYTNERUS* p. 121. §. 6. in *Ontolog.* erravit. Disjunctive autem hoc ipsum ideo enunciavimus, ut sub hac etiam definitione existentia Dei comprehenderetur, quæ propter suam independentiam omnes passiones patiendique possibilitatem, dependentiam manifeste arguentes, respuit. Antea autem asseruimus reliqua quotquot existunt & agere & pati posse, agunt nimirum propter suam, quam possident realitatem vimque activam, patiuntur propter suam fi-

nitudinem & dependentiam. Sed nos promissi memores, postquam, ut quidem existimamus, nihil omnino esse, quod existit, quod non ad agendum vel patiendum aptum est, paucis comprobare conati fuimus, iam sequentibus latiore nostram non esse definitionem suo definito, explicabimus.

§. VI.

ENTIA POSSIBILIA, *QUA* POSSIBILIA, *APTA* NON SUNT AD AGENDUM VEL PATIENDUM. Etenim cum possibile (per §. 2) sit id, quod in se nullam repugnantiam habet, vel involvit, illa certe non repugnantia perspicitur, vel intellectui finito, vel infinito; quamobrem quodcumque est possibile est certe tale, vel intellectui finito, vel infinito. Sit possibile, dum adhuc in statu possibilitatis versatur inque intellectu est entis finiti, nihilominus ad agendum vel patiendum aptum. Ponamus itaque Mechanicum animo concipere ideam machinæ, sibi que distinctissime representare, se mente non concipere ea, quæ sibi mutuo repugnant, quin potius omnes partes machinam constituendas, amicissime inter se conspiraturas effectumque desideratum per adposite producturas, machinam utique possibilem agnoscit; non tamen ideo ad actionem & passionem desideratam, præstandum apta est. In hac conficienda alias sine ratione sufficiente laborem sumtusque impenderet, antea, siquidem eundem præstare valeret effectum, eandemque utilitatem. Quis itaque est, qui vel ex hoc unico facilli-

mo negotio non perspiciat, absurdum omnino esse, possibili, quatenus possibile est intellectui finito, aptitudinem tribuere agendi vel patiendi. Non dispari se habent ratione ea, quæ intellectu comprehenduntur infinito. Infinitum quippe ens, illud esse, in quo omnia ea insunt, quæ eidem uno actu inesse possunt (§. 4.) diximus; quamobrem quoniam intellectus infinitus eidem inesse queat, omnia certe & singula sibi unico actu repræsentat. Sint itaque quamvis huc dum idealiter in intellectu Divino continerentur possibilia, nihilominus ad agendum vel patiendum apta, aliud quid quæso sequeretur, quam eadem vel in illo ipso statu posse, vel mutationes recipere, vel easdem producere? aliæ itaque actiones in infinito intellectu existere possent, ac quæ ipsius propriæ essent, quod ipsum cum sit plane incongruum dignitatiqve summi illius Entis inimicum, rejiciendum esse, quilibet sanæ mentis mecum pronunciare haud dubitat. Aliud ergo non relinquitur, nisi ut dicamus: Nullum possibile, quæ possibile ad agendum vel patiendum aptum esse.

Pluribus hujus propositionis veritatem corroborare non vacat, nec opus esse judicamus; loquuntur enim opera Divina, loquuntur actiones humanæ, atque etiam omnia in hoc ipso universo, quæ fuerunt, sunt & quæ futura erunt, loquuntur inquam, nihil omnino, ad debitam existentiam, quousque perductum non fuerit, ad agendum vel patien-

tien.

tiendum aptum esse. Frustraneus nimirum esset Summi Numinis opus, in condendo hoc universo, ejus cum possibilitatem ab æterno præviderit: Ir-ritus esset omnium artificum labor: In casum omnes cujuscunqve demum sint ordinis & generis homines agerent, si ante existentiam, aptitudine ad agendum vel patiendum, res possibiles præditæ essent, omnium videlicet in eo fitus est labor, ut habeant perficiantqve, quæ apta ad agendum vel patiendum sunt, & sane tota nostra vita nihil aliud est quam actionum & passionum concatenata series.

Ex allatis itaqve colligitur; omne quod existit, ad agendum vel patiendum aptum esse, & vicissim ad agendum vel patiendum quodcunqve aptum est, illud existere.

Sunt variæ permultæqve rationes, quæ nosmet heic filum abrumpere jubent, quapropter Te B.L. perofficiose rogamus, velis hæc pagellas benigniori interpretatione excipere, dum opportunius nobis subnascatur tempus, iis quæ restant, defectum supplebimus.

